

زندگی، دوراهی بین خیر و شر

سیر منطقی و خلاصه جلسه بیست و یکم

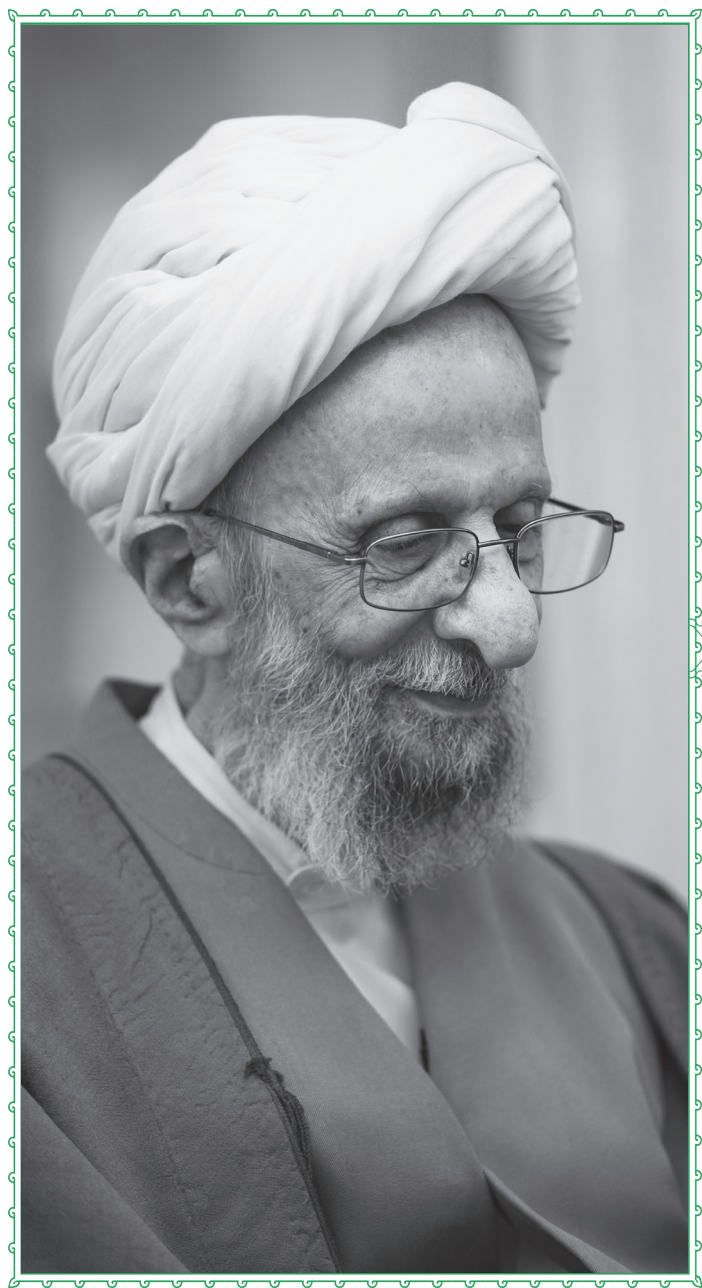
«به سوی بهار»؛ نگاهی دوباره به سلسله

جلسات شرح دعای ۴۴ صحیفه سجادیه

توسط مرحوم علامه مصباح یزدی رحمۃ اللہ علیہ

کاری از رسانه @MESBAHYAZDI-IR

بسم الله الرحمن الرحيم

• سیر منطقی مباحث

فلسفه آفرینش دنیا، آزمایش انسان است. ابزارهای امتحان شامل نیروهای درونی مانند عقل، هواهای نفسانی و گرایش به خوبی‌ها و بدی‌ها، و نیروهای بیرونی مانند فرشتگان و شیاطین است. انسان با انتخاب خود می‌تواند به ولایت خداوند یا شیطان روی آورد.

ولایت خداوند انسان را به آرامش، اطمینان قلبی و هدایت به سوی نور می‌کشانند؛ در مقابل، ولایت شیطان باعث اضطراب، تزلزل شخصیت و سقوط به سوی هلاکت می‌شود. شیطان با وسوسه‌های مختلف، شناخت و گرایش‌های انسان را به سمت جهات منفی سوق می‌دهد. این وسوسه‌ها گاهی در اندیشه و افکار با ایجاد تردید در باورها و براهین رخ می‌دهد، و گاهی در عمل، با تزئین گناه یا ترساندن از انجام کار خیر. برای مقابله با وسوسه‌های شیطان، انسان باید شناخت و گرایش‌های خود را حفظ کند. راه حفظ شناخت، کسب معرفت صحیح، تقویت تفکر و مشورت با عالمان متقی و آگاه است. راه حفظ گرایش‌ها نیز عادت دادن نفس به اعمال پسندیده و ترک گناه است. تمرین و تحمل سختی‌های اولیه در انجام عبادات باعث می‌شود این اعمال به ملکه و عادت تبدیل شوند. همچنین، سرعت در انجام کار خیر برای دفع وسوسه‌های شیطان اهمیت بسیاری دارد.

• متن دعا

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَجَنِّبْنَا الْإِلْحَادَ فِي تَوْحِيدِكَ،
وَالْتَقْصِيرَ فِي تَمَجِيدِكَ، وَالشَّكَّ فِي دِينِكَ، وَالْعَمَى عَنْ
سَبِيلِكَ، وَالْإِعْغَالَ لِحُزْمَتِكَ، وَالْإِنْخِدَاعَ لِعَدُوِّكَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ؛ پروردگارا، به روح مقدس و مطهر محمد و آل
محمد (علیهم السلام) درود فرست و ما را از آلودگی به
پلیدی و شرک ورزی نسبت به خودت و سستی در ستایش و
تمجیدت و شک و تردید در دینت، کوردلی در راه حق تو و
غفلت و بی توجهی نسبت به محرمات تو و فریب دشمنت،
شیطان رانده شده، ایمن دار.

• مقدمه

۱. فلسفه وجود شیطان

این پرسش که چرا خداوند شیطان را آفرید، نیازمند توضیح
مفصل است. اما خلاصه این است که شیطان از عوامل
امتحان و ابتلای انسان است و همواره باید از مکرهای او
مراقبت کرد.

۱. ابزارهای آزمایش انسان

خدای متعال برای آزمایش انسان، ابزارهای درونی و بیرونی
قرار داده است. شیطان و فرشتگان از ابزارهای بیرونی
هستند که انسان را به کارهای ناپسند یا اعمال خوب دعوت
می کنند. بخشی دیگر از ابزارهای امتحان انسان، درونی اند.
کشش های درونی انسان به سوی خوبی ها و بدی ها، او را به
هر سو می کشند.

۲. شناخت عوامل خیر و شر، عامل نجات

فلسفه آفرینش دنیا، آزمایش انسان است و خداوند ابزارهای درونی مانند عقل و هواهای نفسانی و ابزارهای بیرونی مثل فرشتگان و شیاطین را برای این امتحان فراهم کرده است. شیاطین انسان را به انحراف می‌کشانند، و دوستان و یاران او را به سوی هدایت دعوت می‌کنند. شناخت عوامل خیر و شر، راه نجات از گمراهی و فریب است.

۳. پندار نادرست در خصوص شیطان

بعضی تصور می‌کنند که شیطان تسلط اجباری بر گروهی از انسان‌ها دارد و آنها را بی‌اختیار به سوی گناه می‌کشاند، اما این برداشت اشتباه است. قرآن کریم بیان می‌کند که کار شیطان تنها وسوسه و ارائه راه با زینت‌دهی و تهدید است و هیچ اجباری در کار او نیست.^۱ انسان‌ها می‌توانند خود را به اختیار به او یا به خداوند و اولیای الهی بسپارند.^۲

۴. پذیرش ولایت الهی

وقتی انسان ولایت خدا را بپذیرد و اختیار خود را به او بسپارد، خداوند متصدی امور او می‌شود و آرامش و اطمینان قلبی به او می‌بخشد. این سنت الهی است که اگر انسان خدا را وکیل خود قرار دهد، از اولیای خداوند خواهد شد و زندگی آرامی خواهد داشت.^۳

۱. نحل، ۹۹.

۲. بقره، ۲۵۷.

۳. ر.ک: یونس، ۶۲ / رعد، ۲۸ / ابراهیم، ۱۲.

۵. پذیرش ولایت شیطان

اگر انسان ولایت شیطان را بپذیرد و از او پیروی کند، شیطان او را در راستای اهداف شیطانی‌اش یاری می‌دهد.^۴ چنین افرادی دچار اضطراب، تزلزل شخصیتی و مشکلات روحی و جسمی می‌شوند. این امر طبیعی است چرا که نتیجه روی‌گردانی از خداوند، پذیرش ولایت شیطان و سقوط به سمت هلاکت است.

۲. راهکار نجات از فریب شیطان

امام سجاد علیه السلام در این فراز از دعا چنین درخواستی دارند: «پروردگارا، ما را از فریب دشمنت، شیطان رانده‌شده، ایمن دار.» اما کسانی چون ما که خطر سیطره شیطان ما را تهدید می‌کند، در کشاکش نیروهای متضاد چگونه خود را نجات دهیم؟ ابتدا باید روش شیطان در فریب انسان را بشناسیم.

۱. وسوسه و انواع آن

ریشه همه کارهای متفاوتی که در آن به شیطان نسبت داده شده، وسوسه است. وسوسه، مأموریت و کار اصلی شیطان است که انواعی دارد:

وسوسه فکری

شیطان از طریق وسوسه، فکر و قوای ادراکی انسان را هدف قرار می‌دهد و با ایجاد تردید در استدلال‌ها، اصل اعتقادات را مخدوش جلوه می‌دهد. این وسوسه‌ها، مانند القای

احتمال غلط بودن براهین یا برتری استدلال دیگران، از ابزارهای اصلی شیطان برای تزلزل ایمان است.

وسوسه عملی

شیطان در مقام عمل از دو روش استفاده می‌کند: تزیین اعمال بد و ترس از کار خیر.

در تزیین، لذات حرام را جذاب‌تر و خوشایندتر جلوه می‌دهد تا انسان را به سوی آنها بکشانند.^۵ به قول معروف «سرکه دزدی، شیرین‌تر از حلواست» در تخویف، انسان را از انجام کارهای خیر، با ترساندن و ایجاد وسواس نسبت به سختی یا عواقب، باز می‌دارد. تنبلی، تأخیر در انجام کار خیر، و ضعف اراده، زمینه مناسبی برای این وسوسه‌ها هستند. به همین دلیل، قرآن و روایات بر سرعت در انجام اعمال خیر تأکید دارند.^۶

۲. سرعت عمل در کار خیر، راهی برای دوری از وسوسه‌های

شیطانی

قرآن کریم در آیه ۲۶۸ سوره بقره بیان می‌دارد شیطان با ترساندن از فقر و تزیین اعمال زشت تلاش می‌کند مؤمنان را بازدارد، اما خداوند وعده آمرزش و بخشش می‌دهد و از مؤمنان می‌خواهد فریب شیطان را نخورند و در انجام اعمال خیر عجله نکنند. در آیات متعددی از قرآن کریم به سرعت و سبقت در کار خیر اشاره شده است.^۷

۵. انفال، ۴۸.

۶. مؤمنون (۲۳)، ۶۱.

۷. آل عمران، ۱۱۴/ انبیاء، ۹۰/ بقره، ۱۴۸.

۳. وعده های دروغین شیطان

در قرآن، دروغین بودن وعده‌های شیطان از طریق گفت‌وگوهای جهنمیان این گونه به تصویر کشیده است: گمراه‌شدگان شیطان را مقصر می‌دانند، اما شیطان می‌گوید که هیچ سلطه‌ای بر آنها نداشته و تنها با وعده‌های دروغین آنها را فریب داده است. او در نهایت اعتراف می‌کند که هر دو طرف مقصرند و هیچ یک نمی‌توانند به دیگری کمک کنند.^۸

دشمنی و نزاع بین انسان‌ها، هدف شیطان از وسوسه

قرآن نشان می‌دهد که نهایت وسوسه‌های شیطان، ایجاد دشمنی و نزاع میان انسان‌هاست.^۹

۴. شناخت نوع وسوسه برای مقابله با شیطان

تمام اعمال شیطانی به وسوسه بازمی‌گردد که گاه در شناخت و گاه در گرایش‌ها اثر می‌گذارد. شیطان با ایجاد تردید در افکار یا تغییر تمایلات انسان را به سمت رفتارهای نادرست می‌کشانند. به همین جهت، ما باید روش اندیشیدن درست و ارایه استدلال‌های صحیح را به خوبی یاد بگیریم تا در مقام شناخت، تسلیم شیطان نشویم.

همچنین در بُعد گرایش‌ها و خواست‌ها باید مراقب باشیم تا شیطان با وسوسه، گرایش‌ها و امیال ما را به سوی جهات منفی سوق ندهد. اگر این دو عامل در معرض آسیب

۸. ر.ک: ابراهیم، ۲۲.

۹. مائده، ۹۱.

وساوس شیطانی قرار نگیرد، عمل ما نیز درست و صحیح انجام خواهد گرفت.

راه حفظ خود در مقام شناخت

برای حفظ بُعد شناخت و معرفت از وسوسه‌های شیطان، باید به شناخت صحیح و تقویت تفکر و تعقل پردازیم. مصاحبت با اندیشمندان درست‌کردار و مراجعه به متخصصان متقی و آگاه، راهی مطمئن برای حفظ اعتقادات است. دین را باید از افراد متقی و دارای علم کافی فراگرفت، نه از کسانی که مفتون دنیا و شیفته مقام هستند.

راه حفظ خود در مقام عمل

برای حفظ خود در مقام عمل، باید آرام‌آرام و با برنامه‌ای صحیح، به عبادات عادت کنیم. سختی‌های اولیه را تحمل کنیم تا علاقه به اعمال نیک در ما ریشه‌دار شود. ترک گناه نیز با تمرین و بی‌اعتنایی به وسوسه‌های شیطان آسان‌تر می‌شود. عادت به گناهان بزرگ، اغلب با گناهان کوچک آغاز می‌شود که شیطان آنها را کوچک و بی‌اهمیت جلوه می‌دهد. بنابراین، باید با مراقبت و تمرین، نفس را به امور پسندیده و عبادت خداوند عادت دهیم تا اعمال نیک به ملکه و عادت تبدیل شوند.

۱۳۸۷/۰۷/۰۲

متن و صوت کامل جلسه را از [اینجا](#) ببینید.

@mesbahyazdi_ir | mesbahyazdi.ir